

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:

אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ט

פרשת וזאת הברכה

א. חזקוני.

פרק לג', פסוקים ח'-יא':

(ח) וללוי אמר וגו', אותו שניתנו האורים והתומים לשאת על לבו, ניכר ¹⁷ הוא איש חסיד, אשר נסיתו במסה תריבתו על מי מריבה. ואע"פ כן הוא: האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ¹⁸, אם מת לו אב ואם אה ובן צריך לעשות לו כמי שאינו מכיר, כדכתיב: לאביו ולאמו לא יטמא ¹⁹, ולמה, כי שמרו אמרתך, שאמרת: ומן המקדש לא יצא ²⁰, אפילו בשעת צערו אינו רשאי לצאת אחריתו, ואפילו למאן דאמר מקדושתו לא יצא אבל יוצא הוא אחר המת ²¹, מ"מ כשהן נגלין הוא מכוסה, וכשהן נכסין הוא נגלה. ד"א האומר לאביו ולאמו לא ראיתו, לא טעו אחריהם במעשה העגל ²². ובריתך יצורו, מה שאמרת: ברית כהונת עולם ²³.

(י) יורו משפטיך ליעקב, מאחר שאינם מכירים פנים ראויים הם שיוור משפטיך, וכן הוא אומר: ואת עמי יורו ²⁴ וגו', וכתיב: ובאת אל הכהנים הלויים והגידו לך את דבר המשפט ²⁵. ד"א יורו משפטיך לפי שהם פנויים, שאין להם נחלה להיות טרודים בה להבטל מדברי תורה.

(יא) ופועל ידיו תרצה, שעל קרבן ידו כתיב: ונרצה לו לכפר עליו ²⁶, האם זה מקריב אינו מתרצה. מן יקדמו, ממי שירצו לקום כנגדו.

pske

1. איך פרשנו אבין את הנצח עם שטט לוי, היכן הכהן הכדול פאצין ואיך זה קען אמצעה העלף?
2. מה חידושו פסוק י"?
3. שתי תשובות שונות לאמר פרשנו על "ורו משפטיך", מה הן ומה ההפך?
4. איך אבין פרשנו את פסוק יא'?

* * *

הבלתי קמים רק שנאתם בלבד לא תמחץ מאז ישנאוהו רק מעת יקומון בפועל. וזהו ומשנאו מן יקומון כי משנאו בלי קימה לא תמחץ, כי אם מן יקומון ולא טרם יקומון.

ועל דרך רבותינו ז"ל (ספרי שנה) האומרים כי אומרו חילו הוא על הנכסים. יאמר הנה שבט זה אין לו מעשה ידיים להתברך מעשה ידיו, כי הם עוסקים בעבודת שמים, על כן צריך מאלו ברכך חילו ועל ידי כן שיהיה להם ברכה משלהם. ופועל ידיו שהוא בעבודתך תרצה, כי לא יכונו בעבודה על הנאת חלקם מאשי ה' כי רב להם, רק יכונו לגמרי לשם שמים. ועל כן תהיה פועל ידיו לרצון בעצם, וזהו ברכך כו' ופועל ידיו תרצה, עד גדר רצון עבודתו שבזכות פועל ידיו תמחץ מתנים קמיו וכו', כענין יון ביד חשמונאים. וכן משנאו בהיותם מן יקומון שהם מאותם שהם הקמים הנזכרים, אך לא אשר מישראל הם.

ב. תורת משה - האלפיק.

פרק לג', פסוק יא':

ברך יי חילו ופועל ידיו תרצה מחץ מתנים קמיו ומשנאו מן יקומון (ג' יא').

יאמר על ברכת כהנים. והוא כי הוא יתברך אמר (במדבר ו' כז) ושמו את שמי על בני ישראל, ובזכות זה ואני אברכם את הכהנים, כענין (בראשית יב' ג) ואברכה מברכך. אמר לא תהיה ברכתם אחר ברכת את ישראל, כי אם תחלה ברכך ה' חילו ואחר כך ופועל ידיו כשישאו ידיו אל העם לברכם ודאי תרצה, כי יהיה לרצון כי תבא ברכתם מפי ברוך. אך לא כל פועל ידיו גם של מכות חרב אויביו, שלא ישובו להתלמד בכלי חמס מכירותיהם. ועל כן אם יקומו עליהם לא תניח המלחמה אליהם, כי אם מחץ אתה ה' מתנים קמיו. אך למשנאו

1. קרא שוב את הפסוק, מה הם הקשיים שהפרשנים מחפשים להם מצינה?
2. איך פרשנו מבין את ברכת הכהנים?
3. מה עם האויבים המולכרים כאן, מ' הם ומה המצינה להם?
4. מהו ה"חיל" של הכהנים ומהי "צבאותם"?
5. איך החשמונאים נכנסים לכאן?

* * *

ג. באור יש"ר.

פרק לג' פסוקים כ'-כב': הראשון ששאל את ארץ סיחון ועוג לנחלה, כי היה חפץ בה מאד לכן אמר משה, ברוך ה' אשר מלל את משאלות גד, ונתן לו נחלה רחבה כאשר שאל, ונכלל במאמר הזה גם הודאה לה' יתברך על אשר נתן את סיחון ביד ישראל, כי משה היה יולל וצא במלחמה הריא, ועליו להודות לאל יתברך על התשועה שעשה על ידו: בלביא שבן. ירמוז לגבורת בני גד, שכן כתוב עליהם בדברי הימים לפני חריה פניהם: (כא) וירא ראשית לו. ראה גד ליטול לו חלק בארץ סיחון ועוג, שהיא ראשית כבוש הארץ: כי שם חלקת מחקק ספון. כי שם נתן לו המחוקק (שהוא משה) את חלקו, שנאמר ויתן להם משה לבני גד וכו' (במדבר ל"ב ל"ג), והיה המחוקק הזה ספון וחשוב אללו, כי עשה כאשר לוהו, ומהו: ויתא ראשי עם. גד היה מביא ראשי העם למלחמה, כי בני גד היו הולכים לפני החלון כבוש הארץ, לפי שהיו גבורים, וכן הוא אומר נחנו נעבור חלוצים לפני ה': צדקת ה' עשה. מוסב על גד, שמלא בידו את אשר דבר בפיו, שנדרו בני גד ללאת עם ישראל להלחם עם ישראל, וכן עשו: (כב) דן גור אריה. המשיל דן לגור אריה בעבור גבורתו ללחום ככתוב בספר יהושע י"ט: יזנק מן הבשן. אינו מוסב על דן, כי לא היתה נחלת דן בבשן, אלא שב על גור אריה, כמו שהאריה מדלג בהררי בשן מהר להר, כדי לטרוף משם כבשים ועתודים שמיים, שהיו שם לרוב כדכתיב ואילים בני בשן ועתודים (לעיל ל"ב י"ד), כן יעשה דן באויביו:

מלכות

1. איך פרשנו מבין את הברכה לך, למה ניתנה ומה חשיבותה?
2. פרשנו מוכיח כי בני גד היו סיפורים, מנין לו זאת ולמה זה חשוב לו?
3. מה הציג עם דן ואיך פרשנו מסביר את אשר קרה במציאות?

* * *

ד. ספורנו עם פירוש הרב יקוסרמו.

פרק לג' פסוק כט': (כט) אשריך ישראל. ואז תגיע אל האשור¹⁴⁵, שהיא המדרגה העליונה האפשרית לעם¹⁴⁶. מי כמוך. עד שלא ימצא עם כמוך¹⁴⁷, כְּאֶמְרוּ "וְאֶשׁוּר¹⁴⁸ אֶתְכֶם כָּל הַגּוֹיִם" (מלאכי ג, יב). עם נושע בה'. שלא תהיה תשועתך על ידי מלחמתך¹⁴⁹ אֲבָל "ה' יִלְחֶם לָכֶם" (ע"פ שמות יד, יד). מִגֵּן עֲזָרְךָ. הוא שְׁעוֹר אוֹתָךְ בַּגְּלוּת שְׁלֹא כְּלִיתָ¹⁵⁰, כְּאֶמְרוּ "לֹאִי ה' שְׁהִיָּה לָנוּ... אֲזִי הַמִּים שֶׁטְפוּנוּ... עֲזָרְנוּ בְּשֵׁם ה'" (תהלים קכד, ב-ח). וְאֶשׁוּר חֶרֶב גְּאוֹתָךְ. והוא אֶשׁוּר יְהִיָּה "חֶרֶב גְּאוֹתָךְ", שֶׁתִּתְרוֹמֵם עַל הָאֲמוֹת בְּמִלְחָמָתוֹ עֲלֵיהֶם¹⁵¹, כְּאֶמְרוּ¹⁵² "כִּי בְּאֵשׁ ה' נִשְׁפָּט, וּבְחֶרֶב אֶת כָּל בָּשָׂר" (ישעיה סו, טז). וַיִּכְחָשׁוּ אִיבֵיךָ לָךְ. שֶׁהֵם כְּבָר בְּזוּ אוֹתָךְ, וַיִּכְחָשׁוּ עֲצָמָם כְּאֶשׁוּר יִכְבְּדוּךָ¹⁵³, כְּאֶמְרוּ "וְהִשְׁתַּחֲוּוּ עַל כְּפֹת רִגְלֶיךָ כָּל מְנַאֲצֶיךָ"¹⁵⁴ (שם ס, יד). וְאֵתָה עַל בְּמוֹתֵימוֹ תִּדְרֹךְ. שְׁאֶפְלוּ מִלְּכִיָּהֶם¹⁵⁵ יִהְיוּ נִכְנָעִים לָךְ.

כט

145. הוא האושר. 146. מאמר כוונות התורה, פרק יד: ...ונראה כי כמו אלה יקרה לצדיקים אחר תחית המתים, אשר המכוון ממנו הוא אשור חיי עולם הבא... ונראה שזה תכלית החיים המאושרים המכוונים מאתו יתברך למין האנושי בבריאת העולם, ולישראל במתן תורה, ולצדיקי הדורות אחר תחית המתים, אשר תכליתו חיי העולם הבא... 147. הזוכים לאישור-אושר הזה. 148. בנין הפיעל במשמעות שייחסו אליכם את האישור הזה (על משקל "גדלו לה" שפירושו ליחס לו גדולה). פירוש זה של רבינו הוא יחידי, הקרוב ביותר אליו הוא בעל המצודת המפרש: ישבחו אתכם לפי מרבית ההצלחה. ניש להניח כי רבינו התייחס גם להמשך הפסוק: "כי תהיו אתם ארץ חפץ" ('ארצכם תהיה ארץ הממלאת חפץ ורצון יושביה כי לא תחסר כל בה - מצודת), וזה בהתאם לפירושו לפסוק כא בענין "ארץ דגן ותירוש". 149. גם כאשר אמר לך "השמד", כי לא בחרבך ירשת ארץ.

על העבר, ולא על העתיד, שהרי בעתיד יקויים
 "וישכון ישראל בטח". 151. כלומר, ה"חרב" שלו
 יתברך תביא לידי גאולת ישראל, דהיינו רוממותה
 (עיין הערה 122). כתוצאה מגאותו של ה'
 בשחקים, תבא גאוות ישראל בתחתונים.
 152. בתקופה של (פסוק יד) "וראיתם ושש לבכם
 ועצמותיכם כדשא תפרחנה, ונודעה יד ה' את
 עבדיו וזעם את אויביו". 153. היא התכחשות
 לעמדתם הקודמת. 154. אחרי (פסוק טו) "תחת
 היותך עזובה ושנואה". 155. הם הבמות, דהיינו
 האנשים הגבוהים והחשובים.

אלות

1. איך פרשנו מין את האור האיש לכל ישראל ואם האור הכללי
 לאם ישראל?
2. מתי כל זה יקרה?
3. איך פרשנו מין את אור קרה עד כה בעבר?
4. איך ומתי ואי ישתמש בחרב?
5. איך תהיה התנהלות האומות כלפי ישראל?
6. מי הם ה"פירות"?

* * *

ה. אור החיים.

פרק לד' פסוק י':

יציגן מה שפרשתי בפסוק (שם כ' ט"ז) דבר
 אתה עמנו ונשמעה שפרשתי ונקבלה
 שפכר הדיקו נבואתו בהצדקה מרגשת
 וגלויה להם, ולזה בא דבר ה' ואמר ולא קם
 נביא עוד בישראל וגו' השעם פי משה נתן כל
 האותות מה שאין נביא אחר עושה כזה ואין
 צריך לומר כלן, ועוד לכל היד התוקה שהוא
 קריעת ים סוף שבו האמינו, ולכל המורא
 הגדול שהוא במעמד הר סיני שבו גמרו
 להאמין לא יקום עוד נביא שייעשה כזה:
 ונמר אמר לעיני כל ישראל פרוש שהם
 בעצמן ראו הדברים ולא לצד האמונה
 בסדר שעושים בשאר הנביאים הבאים אחריו,
 אלא בעיניהם ראו כי משה נביא ה' אמת
 ותורתו תורת אלהים חיים אמת:

(י) ולא קם נביא עוד. פרוש ולא קם עד עתה,
 ואומר עוד פרוש ולא יקום עוד כמזהו:
 ואומר בישראל רמז שכל השגת נבואתו
 היתה באמצעות ישראל וצא ולמד
 מהשנים שהיו ישראל נזופים לא נדבר עמו ה',
 ור"ל דרשו (ספרי כאן) אכל באמות העולם וכו':
 ואומר לכל האותות וגו' נמשך עם מה
 שלמעלה ידעו ה' פנים אל פנים לכל
 האותות פרוש לצורך האותות וגו', והפונה
 שעל כל אות ומופת ששלחו ה' לעשות היתה
 יודעו פנים בפנים:
 עוד יתבאר על פי מה שכתב הרמב"ם
 בהלכות דעות (יסודי התורה פ"י ה"א)
 שהנביא שיקום בישראל אין צריך שייעשה
 מופתים גדולים כאותם שעשה משה אלא כל
 שהוא מהמופתים שייעשה וכו', ותמצא שגב'
 מקומות אמרה התורה חזק האמונה במשה,
 א' על הים דכתיב (שמות י"ד ל"א) וינאמינו בה'
 ובמשה עבדו, ב' במתן תורה דכתיב (שמות
 י"ט ט') וגם כך נאמינו לעולם:

אלות:

1. פרשנו ראה בפסוק זה יסוד לכמה דברים חשובים באמונה, התוכל לאמנותם
 ולהסבירם?
2. מה פירוש "נבואתו היתה באמצעות ישראל" ומה הוכחת פרשנו לכך?
3. מה "צורק" היה לאותות?
4. מה התשובות כפי מקומות אלה שדוק בהם הקב"ה הדאי את האמונה
 במשה?
5. מה החשיבות של: "לעיני ישראל"?
6. אחרי כל זה כמה שונה משה מכל שאר הנביאים?
